

УДК 336.7

Олександр Леонідович СИРЧИН

кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет, e-mail: als.odessa.oseu@yandex.ua

РІВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Сирчин, О. Л. Рівні організації банківської системи країни / Олександр Леонідович Сирчин // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 289–296.

Анотація. У статті розроблено основні аспекти підходу до організації банківської системи країни, яка б оптимізувала поєднання надійності функціонування банківської системи та гнучкості наповнення економіки країни кредитними ресурсами в рамках загальної економічної політики держави. Обґрунтовано, що основна проблема організації банківської справи країни полягає в тому, що дворівнева банківська система є внутрішньо нестійкою (протиріччя між прибутковістю та ліквідністю в управлінні банком, неможливість адекватної оцінки прийнятих майбутніх ризиків, асиметрія інформації тощо). Це підтверджується типовими процесом фінансово-економічних криз. Запропоновано часткове рішення проблеми шляхом переходу до організації банківської системи, яка складається з трьох рівнів – центральний банк, клірингові банки, депозитні банки.

Ключові слова: банківська система; принцип резервування банку; фінансово-економічна криза; центральний банк; кліринговий банк; депозитний банк.

Александр Леонидович СЫРЧИН

кандидат экономических наук, доцент кафедры банковского дела,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: als.odessa.oseu@yandex.ua

УРОВНИ ОРГАНИЗАЦИИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ СТРАНЫ

Сырчин, А. Л. Уровни организации банковской системы страны / Александр Леонидович Сырчин // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 2. – № 57. – С. 289–296.

Аннотация. В статье разработаны основные аспекты подхода к организации банковской системы страны, которая оптимизирует объединение надежности функционирования банковской системы и гибкости наполнения экономики страны кредитными ресурсами в рамках общей экономической политики государства. Обосновано, что основная проблема организации банковского дела страны состоит в том, что двухуровневая банковская система является внутренне неустойчивой (противоречие между прибыльностью и ликвидностью в управлении банком, невозможность адекватной оценки принятых будущих рисков, асимметрия информации и т. п.). Это подтверждается типовым процессом финансово-экономического кризиса. Предложено частичное решение данной проблемы путем перехода к организации банковской системы, состоящей из трех уровней – центральный банк, клиринговые банки, депозитные банки.

Ключевые слова: банковская система; принцип резервирования банка; финансово-экономический кризис; центральный банк; клиринговый банк; депозитный банк.

Oleksandr SYRCHYN

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Banking,
Odessa National Economic University, e-mail: als.odessa.oseu@yandex.ua

LEVELS OF BANKING SYSTEM OF THE COUNTRY

Syrchyn, O. (2015), Levels of banking system of the country. Ed.: M. Zveriyakov (ed.-in-ch.) and others [Rivni orhanizatsii bankivskoi systemy krainy; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 2, No. 57, pp. 289–296.

Abstract. *The main elements of the approach to the organization of the banking system, which optimizes the association of the banking system reliability and flexibility of filling the country's economy credit resources within a common economic policy, are developed in the article. It is justified, that the main problem of the banking organization of the country is that the two-tier banking system is internally unstable (contradiction between profitability and liquidity management of the bank, cannot be adequately assessing the future risks, the asymmetry of information, etc.). This is confirmed by the types of processes of financial and economic crisis. A partial solution to this problem by going to the organization of the banking system, consisting of three levels – the central bank, clearing banks, deposit banks is suggested.*

Keywords: *banking system; the principle of redundancy of the bank; financial and economic crisis; the central bank; the clearing bank; the depositary bank.*

JEL classification: G21

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній економіці велике значення мають підтримка стабільності національної валюти, достатнє забезпечення капіталом, а також стабільна і захищена від криз банківська система. Найважливіші завдання банківської системи полягають у забезпеченні безперебійного грошового обороту й обороту капіталу, у наданні можливостей необхідного кредитування підприємствам, державним бюджетам різного рівня і приватним господарствам, в наданні широкого кола можливостей вкладення грошових коштів з метою накопичення заощаджень. Одна з ідей грошово-кредитної теорії полягає в тому, що в основі повторювання фінансово-економічних криз лежать циклічні зміни в доступності кредиту. Фундаментальним аспектом доступності кредиту є організація банківської системи країни, яка буде більш детально розглянута далі.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Банківські системи мають низку загальних ознак, серед яких можна виділити в якості фундаментальної – дворівневий характер банківських систем: перший рівень представлений центральним банком або аналогічним органом регулювання грошово-кредитної сфери та банківського нагляду, другий рівень – кредитними та фінансовими установами, які безпосередньо задовольняють потреби економічних суб'єктів у банківському обслуговуванні [1, с.9].

Традиційно відзначаються наступні функції банківської системи:

- трансформаційна функція, зумовлена посередницькою місією банків;
- функція створення грошей і регулювання грошової маси;
- функція забезпечення сталості банків та грошового ринку (стабілізаційна) [2, с.34].

До найбільш важливих функцій банку варто віднести: кредитну та інвестиційну діяльність (кредитна функція); здійснення платежів за дорученням клієнтів (платіжна функція); управління фінансовими активами та нерухомістю клієнтів (функція управління потоками готівки і трастова функція); надання допомоги клієнтам в інвестуванні та мобілізації коштів (функція брокера, інвестиційна і ощадна функції) [3, с.18].

Таким чином, можна зробити такі висновки:

- призначення центрального банку складається в проведенні грошово-кредитної політики, яка є частиною загальної економічної політики країни;
- призначення комерційних банків полягає в тому, щоб проводити прибуткові операції з клієнтами і, перш за все, розрахунково-касові та кредитні операції.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто відзначити, що зміна системи банківського нагляду Великої Британії та Японії (1998 р.), Німеччини (2002 р.), утворення зони євро і Європейського центрального банку, свідчать про наростання з 1980-х років процесів глобалізації та дерегуляції фінансових ринків та про початок процесу «розмивання» традиційної дворівневої банківської системи. Більш того, завдання управління темпами інфляції, грошовим обігом, забезпечення стійкості національної валюти неможливо вирішити в рамках тільки банківської сфери та регулювання тільки банківської діяльності. На фінансових ринках оперує величезна кількість різних фінансових компаній, фондів, асоціацій, що займаються традиційно банківськими операціями, але знаходяться поза

сферою контролю центральних банків. У результаті, чим вище рівень диверсифікації фінансових ринків, тим нижчою є ефективність дій центрального банку [1, с.16].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку ринкової економіки питання про структуру, функції і рівні організації банківської системи знову виникли в теоретичних дискусіях економістів і практичних реорганізаціях діяльності центральних фінансових органів державної влади низки країн.

Постановка завдання. Метою статті є: обґрунтування проблеми сучасної організації банківської справи країни; розробка основних аспектів підходу до організації банківської системи країни, яка б оптимізувала поєднання надійності функціонування банківської системи та гнучкості наповнення економіки країни кредитними ресурсами в рамках загальної економічної політики держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія банківської справи показує, що спочатку банки існували в умовах стовідсоткового резервування, тобто вони зобов'язані були зберігати (резервувати) всі кошти, які їм довірили вкладники. З плином часу збільшення потреби в кредитуванні економіки призвело до того, що сучасні комерційні банки функціонують в умовах часткового резервування, тобто вони зобов'язані зберігати у вигляді готівки і безготівкових грошей тільки частину коштів, які вони взяли в борг у населення, фірм і держави. Цей підхід до організації сучасної банківської справи породжує головне протиріччя в управлінні банком – протиріччя між прибутковістю та ліквідністю банку. Як і будь-яке підприємство, банк прагне до збільшення доходів і прибутку за рахунок збільшення обсягу наданих кредитів. Переважну частину кредитів банк видає за рахунок залучених в борг депозитів від своїх клієнтів. Ліквідність банку визначається його здатністю виплачувати власні борги повністю і в строк. Таким чином, банк, з одного боку, зацікавлений в тому, щоб мати якомога менше готівкових коштів і якомога більше доходних кредитів, а, з іншого боку, йому необхідно мати готівкові кошти в достатньому обсязі для підтримки власної ліквідності.

Саме це протиріччя визначає необхідність втручання центрального банку країни в діяльність комерційних банків. У звичайних умовах центральний банк встановлює нормативи резервування для різних видів депозитів, нормативи ліквідності банку і стежить за рівнем прибутковості банку, його доходами і витратами. В умовах кризи центральний банк змушений надавати комерційним банкам грошові кошти у вигляді рефінансування, щоб погасити кризу ліквідності (криза недостатності готівкових грошей у банків для виплати депозитів через несвоєчасність погашення кредитів).

Риси загального процесу фінансово-економічної кризи, як наслідку циклічності доступності кредиту та специфіки сучасної організації банківської діяльності, неодноразово описані дослідниками у низці публікацій, що дозволяє відзначити такі положення:

1. Одним із аспектів історії розвитку грошово-кредитної теорії є дебати між двома різними поглядами – Грошової школи і Банківської школи – на те, яким чином найкраще керувати ростом грошової маси. Прихильники Грошової школи завжди наполягали на необхідності встановлення суворих меж для розширення грошової маси, щоб уникнути інфляції. Прихильники Банківської школи, у свою чергу, вважали, що збільшення пропозиції грошей не призводитимуть до інфляції доти, поки ці збільшення обумовлені комерційною необхідністю [4, с.121–122]. Комісія Д. Редкліффа у Великій Британії в 1959 р. стверджувала, що в розвиненій економіці існує невизначено широкий діапазон фінансових інститутів і безліч високоліквідних активів, які будуть близькими замінами реальних грошей, переходячи з рук в руки, і перетворюватися на нічого не варте сміття в той момент, коли настане час пред'явити їх до оплати [4, с.126].
2. Стандартна модель послідовності подій, що призводять до фінансових криз, виглядає таким чином: початковий поштовх викликає економічне зростання, яке перероджується в економічний бум; настає період наростаючої ейфорії, після якої слідує пауза в збільшенні цін на активи. Потім ситуація починає погіршуватися, оскільки ціни на активи починають

падати. Цей патерн повторюється із завидною регулярністю. За цим, з високою ймовірністю, може прослідувати паніка і крах [4, с.159].

3. У періоди економічної ейфорії кредитна маса збільшується, оскільки кредитори і інвестори стають більш терпимими до ризику і схильними до того, щоб видавати позики тим, які раніше здавалися їм надто ненадійними [4, с.131].
4. Причиною економічної кризи (крах, рецесія, швидкий і несподіваний спад) є попередній бум. Саме це відрізняє циклічну кризу від звичайних банкрутств. Можливість отримати збиток або прибуток закладена в самій природі підприємницької діяльності. Майбутнє невідомо, і підприємець ризикує завжди, навіть якщо вважає, що справа є абсолютно вірною. Тому в системі з повним резервуванням прибутки і збитки більш-менш випадково розподілені в часі і просторі: хтось помиляється і терпить збитки, хтось виявляється успішним і отримує прибуток. Загадкою кризи є масовий, практично загальний характер підприємницьких помилок. Ця масова епідемія підприємницьких помилок генерується під час кредитної експансії – періоду, коли банки інтенсивно здійснюють випуск незабезпечених платіжних засобів.
5. Характерною рисою системи є наявність ланцюгової реакції. Цикли боргової дефляції запускають механізм зниження цін на активи і сировинні товари, що призводить до зменшення вартості майнової застави і спонукає банки до переходу на онкольні позики або до відмови від видачі нових кредитів; компанії продають сировинні товари та матеріальні запаси, тому що ціни на них падають, і прискорене падіння цін призводить до банкрутства все більшого числа компаній. Приватні інвестори продають цінні папери, а компанії не отримують кредити і не вкладають гроші у виробництво; падіння цін триває. Потім зниження вартості майнових застав призводить до їх розпродажу. Банкрутство компаній означає, що банки зазнають збитків через неповернення виданих ними позик і, в свою чергу, теж терплять банкрутство. Через те, що банки починають валитися, вкладники забирають із них свої гроші. Вилучення депозитів вимагає відкриття все більшої кількості позичок і продажу більшої кількості цінних паперів. Торгові дома, корпорації, інвестори і банки – всі ведуть погоню за готівкою. У такі періоди найризикованіші цінні папери не можуть бути продані ні за якою ціною унаслідок відсутності покупців. У результаті виникає необхідність продавати кращі цінні папери, на ринках яких ще зберігається ліквідність, що тягне за собою падіння котирувань. Ціни, платоспроможність, ліквідність і попит на готівкові гроші пов'язані одним ланцюгом [4, с.192–193].
6. В умовах вільної банківської діяльності та/або золотого стандарту кредитна експансія не може тривати довго. Диспропорції в економіці породжуються спотвореннями в структурі відносних цін – під час буму інвестиційні товари (промислове устаткування, сировина, будівлі тощо) виявляються штучно переоціненими. Крім того, рано чи пізно люди стикаються із загальним знеціненням банківських грошей. Це призводить до зростання попиту на готівку. Починається криза банківської системи з частковим резервуванням. Якщо в країні є центральний банк, він приходить на допомогу приватним банкам, позичаючи їм золото в період кризи. Це викликає зменшення золотих резервів центрального банку. Починається набіг вже на центральний банк – приватні банки прагнуть забрати належне їм золото, яке вони здали на зберігання цього «банку банків». У відповідь центральний банк різко підвищує процентну ставку.
7. Центральний банк при збереженні права банків на часткове резервування не в силах скасувати економічний цикл. Більш того, дозволяючи відстрочити початок кризи, штучно подовжуючи період буму, центральний банк посилює руйнівні наслідки краху і робить депресію більш глибокою і тривалою [5, с.105–108].
8. Основне питання полягає в тому, чи може центральний банк обмежити нестійкість кредитної системи і уповільнити небезпечне розширення спекулятивних процесів. Якщо грошово-кредитна влада отримує у свої руки важелі управління обсягом грошової маси або ліквідністю, або якщо вона зосереджує зусилля на управлінні рівнем процентної

ставки, то чи зможе вона в результаті контролювати кризові злети і падіння, модерувати або навіть повністю усувати кризові явища? Не існує ніякого апріорного способу для того, щоб визначити, чи привела політика центрального банку з утримання обсягу грошової маси, обмеження ліквідності грошового ринку або збільшення облікової ставки при появі перших ознак спекулятивного ажіотажу до запобігання економічної кризи. Економісти не можуть провести досить глибокі експерименти і дослідження, щоб дати чітку відповідь на це питання [4, с.153].

9. Які ж цілі банківського регулювання, зрештою, вибере суспільство в якості основних – забезпечення стабільності шляхом регулювання рівня платоспроможності та ліквідності, або підвищення ефективності за рахунок посилення конкуренції? Передбачити відповідь на це питання практично неможливо, хоча останнім часом спостерігається тенденція до забезпечення стабільності на шкоду ефективності [6, с.261].
10. Навіть за умови обрання органами нагляду політики надмірної регламентації банківської діяльності розраховувати на те, що такий підхід здатний забезпечити абсолютну безпеку і стабільність банківської системи, щонайменше, наївно. Не випадково останнім часом все більша перевага в системі заходів банківського нагляду віддається оцінці якості управління кредитними організаціями [7, с.7].
11. У світі з неповною інформацією вільна мобільність капіталу підсилює вже існуючі спотворення в економіці. У основі цих спотворень лежить асиметричність інформації. Наприклад, позичальник, який отримує позичку, зазвичай краще кредитора обізнаний про ризик, який супроводжує його інвестиції. Неповна інформація породжує проблеми як до, так і після здійснення угоди. Проблема помилкового вибору («несприятливого відбору», «негативної селекції» – *adverse selection*) породжується асиметричністю інформації до проведення операції. Потенційні позичальники, вкрай ненадійні в кредитному відношенні, надзвичайно активно прагнуть взяти кредит і тому мають більше шансів його отримати. Парадокс помилкового вибору полягає в тому, що кредит, швидше за все, видадуть саме ненадійним позичальникам, в результаті чого кредитори будуть прагнути не видавати кредити взагалі, навіть незважаючи на наявність цілком надійних позичальників. Небезпека несумлінної поведінки («морального ризику», «ризикую недобросовісного контрагента» – *moral hazard*) також породжується асиметричністю інформації, але тільки після проведення операції. Вона полягає в тому, що позичальник після укладення контракту може займатися такою діяльністю, яку кредитор вважатиме небажаною в силу високих ризиків. З цієї причини кредитори також будуть прагнути не видавати позички взагалі. Усі перераховані недоліки сприяють тому, що вільна мобільність капіталу закінчиться неефективними інвестиціями і фінансовою кризою системи [8, с.9].
12. У процесі еволюції будь-якої банківської системи можна прослідкувати вплив двох різноспрямованих тенденцій: прагнення до найбільшої ефективності з боку учасників системи (в особі власників комерційних банків) і прагнення до найбільшої стабільності з боку суспільства в цілому (в особі держави). Стабільність функціонування є чи не головною вимогою, що ставиться суспільством до банківської системи та відрізняє її від будь-якої іншої галузі економіки. Спеціальне регулювання фінансово-банківського сектора з боку держави обумовлено як специфікою банківської справи, пов'язаною з виробництвом послуг особливого роду (трансформацією депозитів в позички, випуском інструментів ліквідності і накопиченням інформації про позичальників), так і різноманітними негативними наслідками, які банківські кризи несуть для національної економіки і соціальної стабільності. Очевидно, що банки займають особливе місце серед інших спеціалізованих фінансових посередників в силу унікальної «подвійності» виконуваних ними функцій: пасивної (залучення коштів вкладників) і активної (розміщення їх у позички). Банки мають справу з фінансовими контрактами (позиками і депозитами), що не можуть бути так само легко перепродані на ринку, як акції, облігації або інші цінні папери. Ліквідність останніх пояснюється їх «анонімністю» в тому сенсі,

що особистість їх поточного власника не має значення для визначення їх ринкової ціни. У результаті банки, зазвичай, не мають можливості продати ці контракти на ринку і змушені залишати їх на балансі до закінчення терміну їх дії. Крім того, фінансові контракти, що випускаються фірмами-позичальниками (договори позики), зазвичай, за обсягом і терміном дії відрізняються від контрактів, необхідних інвесторам (строкових депозитів або вкладів до запитання) [9, с.619].

Таким чином, основна проблема організації банківської справи країни полягає в тому, що дворівнева банківська система є внутрішньо нестійкою (протиріччя між прибутковістю та ліквідністю в управлінні банком, неможливість адекватної оцінки прийнятих майбутніх ризиків, асиметрія інформації тощо) і це підтверджується типовими процесом фінансово економічних криз. Повне рішення проблеми нестійкості банків не представляється можливим, тому що причиною існування цієї проблеми є часткове резервування банківської діяльності (з метою підвищення її ефективності) та функціонування другого рівня банківської системи на основі цього принципу. Вважаємо, що цю проблему можна вирішити тільки частково шляхом переходу до трьохрівневої банківської системи – центральний банк, клірингові банки, депозитні банки.

Функції центрального банку (перший рівень банківської системи) залишаються традиційними, але діяльність банківського нагляду поділяється на особливі вимоги до клірингових і особливі вимоги до депозитних банків у зв'язку з перерозподілом ризиків банківської діяльності. Специфіка нагляду депозитних банків полягає в можливості спеціалізації або концентрації діяльності банків на окремих видах активних банківських операцій. Варто відзначити, що трьохрівнева банківська система спричинить зміну інших підходів у реалізації функцій центрального банку. Наприклад, підходи до рефінансування клірингових і депозитних банків будуть відрізнятися.

Особливості роботи клірингових банків (другий рівень банківської системи):

- Клірингові банки здійснюють розрахункове і касове обслуговування клієнтів у національній та іноземній валютах. Клірингові банки обслуговують як резидентів, так і нерезидентів країни: фізичних осіб, суб'єктів економічної діяльності, державних установ, інших банків тощо.
- Тільки клірингові банки здійснюють операції купівлі-продажу іноземної валюти на національному та іноземному ринках.
- Клірингові банки відкривають своїм клієнтам тільки поточні рахунки або поточні депозити (строкові депозити для них заборонені), в тому числі, кореспондентські рахунки («лоро-рахунки»).
- Тільки клірингові банки мають право відкривати кореспондентські рахунки в іноземних банках («ностро-рахунки»).
- Клірингові банки – це банки зі стовідсотковим резервуванням в активах першої (кошти в касі та на кореспондентських рахунках) та другої (вкладення в боргові державні цінні папери) черги. Пропорції розподілу між активами першої та другої черги можуть визначатися нормативно-правовими актами центрального банку або самостійно кліринговими банками. Можна запропонувати, в першому наближенні, 50% коштів тримати в активах першої черги і 50% коштів тримати в активах другої черги. Використання даного підходу з часом покаже як має виглядати найбільш практично це співвідношення.
- Капітал і зобов'язання клірингових банків співвідносяться як 1 до 50. Такий значний фінансовий важіль є можливим у зв'язку з високою надійністю цього типу банків і необхідним у зв'язку з низькою прибутковістю розрахунково-касових операцій (збільшення важеля призводить до підвищення прибутковості вкладеного капіталу, що необхідно для нормальної капіталізації в цілях розвитку даного типу банків).

Фонд гарантування вкладів (для фізичних осіб) пропонується трансформувати в фонд гарантування поточних депозитів для всіх типів клієнтів клірингових банків. Повне гарантування коштів на поточних рахунках без поділу за сумами і типами клієнтів значно

підвищить їх рівень довіри до клірингових банків. У таких умовах рівень надійності клірингових банків для клієнтів стане практично стовідсотковим.

Можливим є створення окремого фонду гарантування строкових депозитів депозитних банків. Розділення фондів пов'язане з розумінням того, що кліринговим банкам притаманний, насамперед, операційно-технологічний ризик, а депозитними банкам – кредитний, інвестиційний і депозитний ризики.

Особливості роботи депозитних банків (третій рівень банківської системи):

- депозитні банки концентрують у своїй діяльності основні банківські ризики. У роботі депозитних банків може бути реалізований принцип якісної однорідності кредитної та інвестиційної функцій в сучасних умовах розвитку економіки – вкладення коштів зі значним рівнем ризику в умовах невизначеного майбутнього;
- різновидів депозитних банків може бути стільки, скільки існує або може існувати окремих видів активних банківських операцій (роздрібне кредитування, корпоративне кредитування, іпотечне кредитування, інвестиційне кредитування, боргові цінні папери, покупка акцій тощо);
- депозитні банки відкривають тільки термінові депозитні та інвестиційні рахунки (пасивні операції) для клієнтів плюс рахунки власного капіталу. Іншими словами, розрахункові та касові операції депозитних банків заборонені. Це дозволить значну частину грошового обігу проводити через банківську систему (клірингові банки), що оптимізує проведення грошово-кредитної політики центральним банком;
- депозитні банки здійснюють кредитні та інвестиційні операції (активні операції) за рахунок власного капіталу і термінових депозитів або інвестиційних рахунків. Усі кошти депозитних банків розміщуються на кореспондентських рахунках у клірингових банках (кореспондентські рахунки за кордоном заборонені) або в центральному банку, у вигляді кредитів та операцій з цінними паперами. Операції купівлі-продажу іноземної валюти депозитні банки проводять через клірингові банки;
- капітал і зобов'язання клірингових банків співвідносяться як 1 до 5. Настільки незначний фінансовий важіль є можливим у зв'язку з високою прибутковістю кредитно-інвестиційних операцій і необхідним у зв'язку з високим рівнем ризику цих операцій.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, запропонований автором статті самий загальний і приблизний погляд на систему організації банківської справи в країні передбачає перерозподіл існуючих ризиків між різними рівнями банківської системи країни, що робить частину банківської системи (клірингові банки) практично стовідсотково стійкою до будь-якої фінансово-економічної кризи і залишає ризики депозитним банкам. Концентрація основних ризиків у частині банківської системи (депозитних банках) дозволить формувати систему банківського нагляду з чітким поділом вимог до надійності окремих видів банків на основі розуміння внутрішньої природи цих типів банків.

Трьохрівнева банківська система стає більш стійкою до криз не втрачаючи своєї ефективності гнучкого впливу на економіку (стає більш адекватною до сучасних умов економічної нестабільності) за рахунок того, що:

- стовідсоткове резервування клірингових банків забезпечує розрахунки в будь-якій ситуації (центральный банк зобов'язується купувати державні цінні папери без обмежень);
- фонд гарантування поточних депозитів забезпечує тільки клірингові банки (всіх клієнтів);
- депозитні банки працюють на свій страх і ризик без обов'язкової підтримки центрального банку (підтримка не виключається і може бути вибірковою – в рамках загальної монетарної та економічної політики країни). Це забезпечує більш зважену політику активних операцій депозитних банків;
- центральный банк забезпечує нагляд за кліринговими та депозитними банками за допомогою різних підходів;

– у випадку виникнення фінансово-економічної кризи економіка країни не страждає від припинення розрахунково-касових операцій і підвищується рівень довіри до банківської системи в цілому (відсутність довіри – один із ключових моментів поглиблення кризи при нестабільній банківській системі).

Вважаємо, що необхідна подальша більш детальна розробка моментів і процесів теорії, методології, методики, організації та практичної перевірки особливостей функціонування трьохрівневої банківської системи.

Література

1. Вешкин Ю. Г. Банковские системы зарубежных стран: курс лекций / [Ю. Г. Вешкин, Г. Л. Авагян]. – М.: Экономист, 2004. – 400 с.
2. Євразійські перспективи розвитку банківських систем: монографія / [за заг. ред. О. Костюка, М. Лін, Г. Омета]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 157 с.
3. Роуз П. С. Банковский менеджмент / [П. С. Роуз; пер. с англ. со 2-го изд.]. – М.: Дело ЛТД, 1995. – 768 с.
4. Киндлбергер Ч. Мировые финансовые кризисы. Мании, паники и крахи / [Ч. Киндлбергер, Р. Алибер; пер. с англ.]. – СПб.: Питер, 2010. – 544 с.
5. Кизилов В. Инфляция и её последствия / [В. Кизилов, Г. Сапов; под ред. Е. Михайловской]. – М.: РОО Центр Панорама, 2006. – 146 с.
6. Миллер Р. Л. Современные деньги и банковское дело / [Р. Л. Миллер, Д. Д. Ван-Хуз; пер. с англ.]. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
7. Ларионова И. В. Управление активами и пассивами в коммерческом банке / [И. В. Ларионова]. – М.: Консалтбанк, 2003. – 272 с.
8. Моисеев С. Р. Международные финансовые рынки и международные финансовые институты / С. Р. Моисеев. – М.: Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2003. – 245 с.
9. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / [под ред. А. А. Лобанова, А. В. Чугунова]. – М: Альпина Паблишер, 2003. – 786 с.

References

1. Veshkin, Y. G, Avakian, G. L. (2004), *Banking systems of foreign countries [Bankovskie sistemy zarubezhnykh stran: kurs lektsiy]*, The Economist, Moscow, 400 p. (rus)
2. *Eurasian prospects of banking systems: monograph*. Ed. A. Kostyuk, M. Lin, G. Omet (2010), [Evraziiski perspektivy rozvitku bankivskykh system: monohrafiia], State Academy of Banking of NBU, Sumy, 157 p. (ukr)
3. Rose, P. (1995), *Bank management. Trans. from Eng. 2nd ed. [Bankovskiy menedzhment; per. s angl., 2-e izd.]*, Delo LTD, Moscow, 768 p. (rus)
4. Kindleberger, C., Aliber, R. (2010), *Global financial crisis. Manias, panics and crashes. Trans. from Eng. [Mirovye finansovye krizisy. Manii, paniki i krakhi; per. s angl.]*, Peter, St. Petersburg, 544 p. (rus)
5. Kizilov, V., Sapov, G., (2006), *Inflation and its consequences. Ed. E. Mihaylovskoy [Inflyatsiya i eye posledstviya]*, The NGO Center Panorama, Moscow, 146 p. (rus)
6. Miller, R. L., Van-Hoose, D. D. (2000), *Modern money and banking. Trans. from Eng. [Sovremennye dengi i bankovskoe delo; per. s angl.]*, INFRA-M, Moscow, 856 p. (rus)
7. Larionova, I. V. (2003), *Asset and liability management in commercial bank [Upravlenie aktivami i passivami v kommercheskom banke]*, Konsaltbankir, Moscow, 272 p. (rus)
8. Moiseev, S. R. (2003), *International financial markets and international financial institutions [Mezhdunarodnye finansovye rynki i mezhdunarodnye finansovye instituty]*, Moscow International Institute of Econometrics, Informatics, Finance and Law, Moscow, 245 p. (rus)
9. *Encyclopedia of financial risk management. Ed. A. A. Lobanova and A. V. Chugunova (2003) [Entsiklopediya finansovogo risk-menedzhmenta]*, Alpina Publisher, Moscow, 786 p. (rus)

Стаття надійшла до редакції 03.02.2015.